

ven adatott ki. Mindazonáltal az sem hagyható figyelmen kívül, hogy Pázmán Péter utódai nagy mesterük nyomdokait egyaránt követték, és a látszólagos szellemi rokonság ide s az egyenlő irányra is vezethető vissza.

MAGYARORSZÁGI
VONATKOZÁSÚ ŐSNYOMTATVÁNYOK (INCUNABULA)
A M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁBAN.

Közli: Hellebrant Árpád, akadémiai könyvtártiszt.

(Vége.)

IX.

Floren cz. 1489.

Marsilius Ficinus Florent. De triplici vita. Florentini Antonius Mischominus. in 4°.

Negyedrétű 91 számozatlan levélből álló nyomtatvány diszes kerek (római) betűkkel. Elül csonka, a szöveg elejéről három levél hiányzik. A levelek csak signatúrával vannak ellátva, lapszám nincs rajtuk. A terniók jelzései: a₁ — m₂-ig terjednek, melyekből az a—d, f—k jegyűek 8 levelesek, az e, l jegyűek 6 levelesek, az m jegyű pedig 4 leveles. Az initialék a szövegből legnagyobbbrészt hiányzanak, a betűfestő mindössze csak 6 initialét festett miniummal a munka elejére.

A mi csonka példányunk a 4^a számozatlan levéllel kezdődik, melyen Marsilius Ficinusnak Medici Lőrinczhez intézett ajánló levele olvasható e felirattal: »Prohemium Marsilii Ficini Florentini In Librum De Vita Ad|| Magnanimum Laurentium Medicem Patrię Seruatore«, és terjed a 4^b levélig.

A munka három könyvből áll, melyeknek mindegyike más maecenásnak van ajánlva. Az első könyv az 5^a levélen kezdődik e felirattal: »DE CVRA VALITVDINIS

EORVM|| QVI INCUMBUNT STUDIO|| LITTERA-
RVM.|| (m) ARSILIVS FICINUS Florenti|| nus Ge-
orgioantonia (sic) Vespuccio & Johāni Bapti||
stae Boninsegnio viris probitate doctrinaque
insi|| gnibus. S. D.« s a 20^b levélen véget ér.

A második könyvnek előszava a 21^a levélen olvasható ily felirattal:

»Prohemium In Librum De Vita Longa.|| (m)
ARSILIVS FICINUS Florentinus Philippo Valori
Ciui|| optimo: atque nobilissimo. S. D.« etc. S ugyan-
azon levélen a 16. sorban kezdődik a II. könyv, melynek fel-
irata következő:

»MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER||
DE VITA LONGA.« Terjed a 41^b levélig.

A III. könyv Mátyás királynak van ajánlva,
s a 42^a levélen előszóval kezdődik következőleg:

»Prohemium In Librum De Vita Cœlitus|| (m)
ARSILIVS FICINUS Florentinus Serenissimo||
Pannoniae Regi semper inuicto: Philosophi veteres,
rex omnium felicissime, coelestium uires inferiorumque naturas
diligentissime perscrutati, cum existimarent hominem frustra sa-
pere, qui non sibi sapit totam merito perscrutationem suam im-
primis ad vitam sibi coelitus comparandam retulisse videntur,
indicantes (ut arbitror) tum elementa, et quae ex his componun-
tur frustra sibi cognita fore, tum motus coelestium et influxus
temere nimirum obseruatos, nisi haec una cum illis cognita si-
mul atque convicta aliquando sibi ad vitam felicitatemque con-
ducerent. Profuit autem illis ut videtur eiusmodi contemplatio ad
vitam primo praesentem. Nam Pythagoras et Democritus Apollo-
niusque Theaneus et quicumque ad id potissimum studuerunt
rerum sibi cognitarum usu prosperam valetudinem consecuti
sunt vitamque longaeuam. Contulit insuper ad futuram vitam
tum per gloriam apud posteros propagandam, tum apud deum
in aeternitate fruendam. Siquidem ex mirabili mundi totius or-
dine eius tandem cognovere rectorem et ante omnia cognitum
amaverunt. Tibi vero gloriam per saecula cuncta futuram ma-
gnanimitas, magnificentia, victoria perpetua pollicentur. Vitam
quoque apud deum in aeuo beatam diuina clementia insigni

pietati tuae iustitiaeque promittit. Vitam denique prosperam inter mortales satisque longam quantum ex inditiis quibusdam mihi licuit coniectare felicia tibi sidera decreverunt. Ut autem quod pollicentur id et praestetur firmissima fide et cumulo insuper prorogent pleniore. Diligentia tua et medicorum, astrologorumque cura efficere procul dubio potest. Jam vero id posse scientia et prudentia fieri doctissimi quique astrologi ac medici confiterentur. Cum igitur inter Plotini libros magno Laurentio Medici destinatos in librum Plotini de favore coelitus hauriendo tractantem nuper commentarium composuissem, inter cetera in eum nostra commentaria numeratum id quidem seligere nunc Laurentio quidem ipso probante atque maiestati tuae potissimum dedicare decrevi. Spero equidem dum vitae tuae prosperitatieque consulam vitae interim et splendori saeculi nostri et humani generis consulturum. Atque ut valitudini prosperitatieque regiae validius haec nostra prodessent: per Valorem ipsum mittenda putavi. Hunc tu igitur Valorem nostrum Clementissime Rex complectere precor. Tantum. n. natura, virtus, auctoritas tua valet, ut absque te nequeat vel Valor ipse valere. X. Julii M. CCCC. LXXXIX. Florentiae.«

A 42^b levelet Ficinusnak az olvasóhoz intézett epistolája foglalja el, s felirata ez: »Verba Marsilii Ficini Ad Lectorem sequentis Libri.« A III. könyv a 43^a levélen 17. sorban kezdődik e szavakkal:« MARSILII FICINI FLORENTINI LIBER DE VITA CAE|| LITVS COMPERANDA COMPOSITVS AB EO|| INTER COMMENTARIA EIVSDEM IN|| PLOTINVM.«

Az egész munka a 90^b levélen ér véget; zársorai következők:

»Impressit ex archetypo Antonius Mischominus
Florentiae, Anno Salutis. M. CCCC. LXXXIX.
Tertio Nonas Decembr.«

Ezen colophon alatt van a nyomdász jelvénye: A. M. betűkkel. A 91^a levelet a quaterniok betűinek »registrum«-a foglalja el.

A kötés ujabbkori bőr aranymetszéssel. A tábla első és hátulsó oldalán czimer van benyomva. A könyv egykor Jancsó tulajdona volt, s Gr. Telekyek útján jutott az Akadémia könyvtárába.

Goetz Merkw d k. Bibl. zu Dresden. I. p. 250. 280-281.
 Maitt. I. p. 508. Audifredi Spec. edit. italicarum. saec.
 XV. p. 312. Panzer. I. p. 415. 103 Serna Santander Dict.
 Bibl. III p. 529. Ebert. I. 597. 7525 Hain I. p. 381. 7065. sz. Hans-
 lick p. 487 Grässe II. p. 576. jegyz.

X.

Velence 1492.

Decius Junius Juvenalis Satirae cum commen-
 tariis Domitii Calderini et Georgii Vallae. —
 Velence, Bonetus Locatellus. in fol.

Kis ívrétben romai majuscula és minuscula betűkkel van nyomtatva, és pedig a szöveg majusculákkal, a commentár minusculákkal. Áll 102 számozatlan levélből, custosok nélkül. Signatura: AA₁₁ — NN₁₁₁. A quaterniók nyolcz levelesek, az NN. kivételével, mely 6 levélből áll. Egy-egy lapon a commentár 62 sort tesz ki. A szöveget fametszetű virágos initialék diszítik. A latin szöveg közé görög szók vannak nyomtatva.

Az 1^a levélen, mely czimlapul szolgál, következő czím olvasható:

»Juuenalis cum duobus commentariis videlicet
 Domitii Calderini. & Georgii Vallae.«

Ugyanezen levél második oldalát, tehát 1^b levelet Domitius Calderinusnak Medici Julianhoz intézett ajánló levele foglalja el; felirata ez: »DOMITII Calderini Veronensis secretarii apostolici in commentarios Juuenalis|| ad Clarissimum uirum Julianum Medicen Petri cosmi filium Florentinum.« Ezen levél után következik ugyanazon lapon Juuenalishoz rövid életrajza, ily czímmel: »IVVENALIS Vita ex antiquorum monumentis.«

A 2^a levelen van ismét Calderinusnak Medici Julianhoz intézett levele, melyben a római satyráról értekeznek; felirata ez: »DOMITII Calderini Veronensis Secretarii apostolici commentarii in Satyras Juue-|| nalis ad clarissimum uirum Julianum Medicen Petri Cosmi filium Florentinum«.

Közvetlenül ezen levél után a 48. sorban jön Vallae Györgynek Thúz Jánoshoz intézett ajánló le-

vele e fölirattal: »ILLVSTRI Viro Johann; Tucci¹⁾ pannonico Georgius Valla salutem dicit plurimam,« s a 3^a levélig terjed. A 3^b levelet Valla-nak Juvenalis satiráira vonatkozó commentarja foglalja el: »GEORGII Vallae Placentini in Juvenalis Satyras Commentarii.«

A satirák és ezeknek magyarázata a 4^a levélen az első satirával kezdődik, a következő felirattal: »DECII Junii Juvenalis Aquinatis Sa|| tyra prima.« A magyarázatnak első sora így kezdődik [E] »Ro ne semper auditor: scilicet alienorum carminum: de qua molestia et temporis iactantia conqueritur Martialis« stb., ezután a magyarázat a satirákkal tart egész a 99^a levélig, hol a 40. sorban ez olvasható: »Finis in Decio Junio Juvenale Aquinate commentarii domini Georgii Vallae Placentini.«

A 99^b—102^a leveleken más munka következik: Domitius Calderinusnak Brotheus elleni védirata: »Domitii Calderini Veronensis Secretarii apostolici defensio aduersus Brotheum grammaticum Commen-|| tariorum Martialis calumniatorem: cum recriminatione relaxationis Pliniana: in qua Brotheus ducentis & septuaginta quinque locis praestantissimum scriptorem deprauauit.«

A 102^a lapon van a quaterniok betűinek registere, a nyomdász jelvénye: O. S. M. betűkkel, s a következő colophon:

Per Bonetum Loca-
tellum Octauo Idus
Martii.

MCCCCXCII.

Maitt. I. p. 546. Panzer III. p. 315. 1492. I. p. 208. 9705. Schweiger Handb. d. class. Phil. II. I. p. 500

¹⁾ Thùz János kikeresztelkedett zsidó volt s Csáktornyanak, Kapronczának, Szt.-Györgynek, Kaprinának és Strigónak ura; 1443-ban Hunyadi Mátyást keresztvíz alá tartotta. — 1480-ban Mátyás király Zágrábban királyi törvényszéket tartván, Thùz Jánost is oda rendelte, ő azonban nem jelent meg, hanem kevéssel azután 60000 aranyat magához vevén gyermekeivel együtt Velenczébe költözött, hol ezeknek neveltetését 1486-ban Valla Györgyre bízta B u d a i Lexicon III. p. 415-417 K o v a c h i c h. Scriptor. rerum Hung. min. I p. 336. Vallának Thùzhoz intézett ajánló-levelet K e m é n y J. kivonatban közölte az U j M a g y a r M u z e u m 1857. évf.-ban I. Köt. 80. l. s „T ö r t. és I r o d. K a l á s z a t o k P e s t. 1861. című művében 14—15 ll.

XI.

Velencze. 1492.

Decius Junius Juvenalis Satirae cum commentar. Dom. Calderini Ant. Mancinelli et Georg. Vallae. Velencze, Johannes de Cereto de Tridino. in fol.

Velenczében 1492-ben Juvenalisnak három kiadása jelent meg különböző nyomdásztól, s mind a három kiadásban meg van Valla Györgynek Thúz Jánoshoz intézett levele.

A jelen kiadás kerek majuscula és minuscula betűkkel van nyomva s 200 levélből áll, és pedig 8 számozatlan levél után jön 188 számozott levél, s ezután ismét 4 szatlan. A könyv marginaliakkal és signaturával bir; a quaterniok jelzése következő: A₁₁—B₁₁ +, a—&₁₁₁₁; a quaterniok 8 levelesek az A és B kivételével, melyek 4—4 levélből állanak. Az initialék nincsenek befestve. Egy-egy lapra 60 sor esik. A szövegben görög szók is jönnek elő.

A munka 1^a levele a czimlap, hol ezen felirat olvasható: »Juuenalis Tribus Commentariis Videlicet|| Ant. Mancinelli.|| Domitii Calderini.|| Georgii Vallae. Ezután Mancinellusnak egy verse következik, melyben az egyes satirák tartalmát elmondja. Főlirata a következő: »Argumenta Satyrarum Juuenalis per Antonium Mancinellum.«

A 2^a levélen van Ant. Mancinellinek Rubeus Miklóshoz intézett levele »Antonii Mancinelli Veliterni ad Reuerendum Aedis Geminianae Antistitem: Diuique Marci Canonicum Nicolaum Rubeum patritium Venetum: Omnium bonarum artium & Virtutis Cultorem: In Juue|| nalis satyrici poetae Commentarios praefatio.« Ezt követi Juuenalis satiráinak rövid jellemzése Mancinellitől e felirattal: »Juuenalis Commoda per Antonium Mancinellum.« Végre ugyanazon lapon (1^b) van Mancinellinak rövid értekezése a satiráról; »De Satyra per Antonium Mancinellum.«

Ugyanezen lapon a 2^b van Dom. Calderininek Medici Julianushoz intézett levele, mely ugyanazon főlirattal bir, mint az

előbbi, s azért itt mellőzöm. A 3^a lapon következik: Juvenalis élete és Dom. Calderinusnak Medici Péterhez intézett levele. A 3^b — 4^b leveleken van Laurencius Vallanak levele Thúz Györgyhez egészen úgy, mint az előbbi példányban.

Az 5^a — 8^b leveleken van az index, mely laponkint 4 hasábon van nyomtatva. A satirák könyve 9^a levélen kezdődik, az első satira következő feliratával: »Juuenalis Satyra I.« A commentár felirata pedig ez: »Argumentum satyrae primae.|| Prima docet Satyrae causas: formamque libelli.«|| A munka a 196^a lapon véget ér. Ezután a 196^b — 199^b leveleken Dom. Calderinusnak védirata következik Brotheus ellen, s ezzel a munkának vége.

A 199^b levélen van a colophon, mely így hangzik:

»Venctiis Impressum est hoc Juuenalis opus cum tribus commentis|| per Joannem de cereto de tridino. M. CCCC. LXXXII.|| Die secundo decembris. Az utolsó levélen van a quaterniok betűinek registere, s alatta a nyomdász jelvénye. P. C. J. T. betűkkel.

M a i t t. I. p. 546. P a n z e r. III. 328. 1585. E b e r t. I. p. 921. 11211. H a i n II. p. 208. 9709. S c h w e i g e r. p. 500. K e m é n y J. p. 15. B r u n e t. III. p. 629.

XII.

Nürnberg. 1493.

Schedel, Hartmann. Medicus Norimb. — Liber Chronicarum. Nürnberg Antonius Koburger. — in fol.

Nagy ívrétű, 324 levélből álló goth izlésben kiállított munka, a szöveg közé nyomott számos fametszettel. Signatura, custosok hiányzanak. A lapszámozás következő: 20 szatlan + 300 szzott + 5 szatlan levél = 325. A munka címlappal bir, mely azonban a jelen példányból hiányzik.

A 2^a — 20^b leveleken van az index; felirata ez: »Tabula operis huius de temporibus mundi. vt historiarum rerumque ceterarum ac vrbium in se sparsim varieque conscriptarum. etc.«

A tulajdonképeni krónika a 21^a levélen kezdődik, hol a következő felirat olvasható, »Epitoma operum sex dierum de mundi fabrica Prologus.« A munka zársorai a 320^b lapon olvashatók: »(A) Dest nunc studiose lector finis libri Cronicarum per|| viam epithomatis et breviarum compilati opus quidem|| preclarum. et a doctissimo quoque comparandum. Continet|| enim gesta quecunque digniora sunt notatu ab initio mundi ad|| hanc usque temporis nostri calamitatem. Castigatumque a viris|| doctissimis ut magis elaboratum in lucem prodiret. Ad in|| tuitum autem et preces providorum civium Sebaldi Schreyer|| et Sebastiani Kambermaister hunc librum dominus Antho|| nius Koberger Nuremberge impressit. Adhibitis tamen vi|| ris mathematicis pingendique arte peritissimis. Michaelae|| wolgemut et wilhelmo Pleydenwurff, quorum solerti acu-|| ratissimaque animaduersione tum civitatum tum illustrium|| virorum figure inserte sunt. Consummatum autem duodeci-|| ma mensis Julij. Anno salutis nostre 1493.«

Az egész mű a 325^b levélen van befejezve, hol egy vers olvasható ezen felirattal: »Ad deum optimum maximum de his que mirabilia gessit pro iustissimi|| mo et excelso Maximiliano rege romanorum.«

A krónika Magyarország történetét a 290^a —292 leveleken a következő czim alatt tárgyalja: »De hungaria et gentis in ea olim pannonia appellata.« Az itt közölt fametszet azonban ismétlődik néhány lappal később, »Walachia« és »Prussia« alatt, Magyarország akkori térképének tehát nem vehetjük.

Ezen krónika 1497-ben újra megjelent Augsburgban Schönsperper Jánosnál, mely kiadás szintén meg van a m. t. Akadémia könyvtárában.

Fréytag. Anal. litterar p. 825. Götze I. p. 376. 416. Maitt. I. p. 557. Panzer Nürnberg ált. Buchdr. Gesch. p. 127. 207. — Panzer. II. p. 212. 221. Seemiller. p. 39. 35. Dibdin. III. p. 245—281. 667. Serna Santander. III. p. 343. 1214. Ebert I. p. 322. 4147. szerint a fametszetek száma 2250-re megy, melyek közül több ismétlődik. A német fordítás ritkább mint a latin. — Hain II. p. 293. 14508. Grässe II. p. 138—139. Hanslick. p. 489. Brunet I. p. 1860.

XIII.

Nürnberg 1493.

Schedel Hartmann, Chronik. Nürnberg, Anton Koberger. in fol.

Ez az előbb leirt latin munkának fordítása. Nagy ivrétben gót betűvel és számos fametszettel van kiállítva s mindössze 297 levélből áll. Custosa és signaturái nincsenek. Lapszámozása a következő: 10 számozatlan után jő 286 számozott levél, ez után egy nem számozott. A levelek felső margóin nyomtatott felirások vannak, melyek a könyv (liber) számaait jelzik. A mi példányunk csonka, a 3-ik levél hiányzik belőle. A munkának van czimlapja, melyen következő czim olvasható:

»REgister Des || buchs der Cro-|nicken vnd geschichten, || mit figurē vnd pildnus|sen von anbegin der welt || bis auf dise vnsere Zeit« || A 2^a levélen a register kezdődik, ezen szavakkal »Aron ein bruder mo || ysi vnd höhster bischoff.«, s terjed a 10^b levélig. A krónika a 11^a levélen kezdődik a világ teremtésével, s felirata ez: »Ein kurtze beschreybung des wercks der sechs tag von dem gschöpf der werlt (sic!) die vorrede«. A 11^b levelet egy fametszet foglalja el.

Magyarország történetével ezen példány a 277^a —278^a leveleken foglalkozik. Végződik a CCLXXVI. számozott levél első oldalán; a 286 illetőleg 296^b és 297^a leveleket Közép Európa térképe foglalja el. Zársorai a 297^b levelen olvasható: »Hie ist entlich beschlossen das buch der Cronicken vnd gedechtnuss wirdigern || geschiten von anbegyn der werlt (sic!) bis auf dise vnssere Zeit von hohgelerten mannen in || latein mit grossem fleiss vnd rechtfertigung versammelt. vnd durch Georgium al || ten dessmals losungschreiber zu Nürnberg auss demselben latein zu zeiten von || maynung zu maynung. vnnd beyweylen (nit on vrsach) ausszugsweise in diss || teütsch gebracht. vnnd darnach durch den erbern vnnd achtpern Anthonien || Koberger daselbst zu Nürnberg gedruckt auf anregung vnd begern der erbern || vnd weysen Sebalden schreyers vnd Sebastian Kamermaisters

burgere da || selbst. vnd auch mitanhangung Michael wolgemüts
vnd Wilhelm pleyden || wurffs maler daselbst auch mitburger
die diss werk mit figuren wercklich ge || ziert haben. Volbracht
am. XXIIIj. tag des monats Decembris. Nach der gepurt || Cristi
vnssers haylands M. cccc. XCIIIj. jar.

A munka az Akademiának 3 példányban van meg; a másik
kettő nagyon csonka. A jelen példányt Hinka József úr aján-
dékotta.

Ezen krónika 1496. és 1500-ban újra kiadatott Augsburg-
ban Schönsperger Jánosnál, mely kiadások szintén meg vannak
a könyvtárban.

Freitag. Anal. lit. p. 825. Götze. I. p. 376. 417. Panzer.
N. B. p. 128. 208. és Panzer Annalen d. ält. deutschen Lit-
teratur. p. 204. -206. 330. Seemiller IV. p. 39. 36. Ebert. I. p.
322. 4148. Hain. II. 2. p. 294. 14510. Grässe I. p. 139.

XIV.

Bécs 1494.

Balbus Hieronymus: Epigrammata, Viennae. Jo-
hannes Winterburg, in 4°.

Negyedrétü gót izlésben kiállított munka, 23 számozatlan
levéllel, melyek a – c₂ jegyekkel vannak jelezve; az a és b jegyü
quaterniók 6 levélből állanak, a c jegyü pedig 4 leveles. A
munka külön címlappal nem bír, hanem az 1^a levelen kezdődik
következő felirattal:

»Hieronymi Balbi vtriusque iuris doctoris nec || non poete
atque oratoris insignis: opusculum epigram- || maton feliciter in-
cipit || Magnificis et sapientissimis dominis || pro serenissimo Ro-
manorum rege in ter- || ris hereditarijs regentibus integerrimis«.

Az első epigramm a 2^a levelen Miksa magyar királyhoz van
intézve: »Maximiliano serenissimo || Romanorum ac Vngarie regi.«

Azután Balbusnak másokhoz intézett epigrammái követ-
keznek. Magyarországi vonatkozásúak köztük a következők:
Miksa magyar királyhoz, Vitéz János veszprémi püspökhöz,
Vitéz Mihályhoz, a kikhez több költemény van intézve.

A munka zársorai a 22b levélen olvashatók, s következők:

Hoc insigne opus multiplici rerum
varietate refertum exaratum fuit in-
dustria Johannis Winterburg in ce-
leberrima vrbe Wiennē. Annis do-
mini 1494. Kalendis augusti-
Maximiliano Romanorum atque vn-
garie rege serenissimo feliciter regnante.

Schier, de primis Vindobonaetypogr. p. 16. Denis
Wiens Buchdr. p. 2–7. Balbus életét adja. u. a. Suppl. p.
361. 3006. Allg. deutsche Bibl. LI. Bd. p. 510. ismertetvén Denis-
nek Wiens Buchdr. művét. Balbi epigrammjainak egy hely év nélküli ki-
adását említi, mely 4° 28 levélből áll. Ez azonban különbözik a jelen ki-
adástól. Retzer Balbus munkáinak kiadója mind a két kiadást felem-
líti: Aschbach Gesch. d. Wien. Univ. II. p. 163. azt mondja,
hogy nem az 1494-ki kiadás az első, hanem a hely- és évnélküli. Az 1494-ki
kiadás a legnagyobb ritkaságok közé tartozik, mert csak 6 példányt ismer-
ünk belőle. (l. Denis W. B. Gesch. 2. 1.) — Panzer. III. p. 524, 8.
Ebert. I. p. 129. 1534. tévesen állítja, hogy e mű 20 lapból áll. Hain
I. 1. p. 286. 2250. Grässe. I p. 279. Brunet I. p. 619. Balbusról l. bő-
vebben Ábel J. Magyarországi humanisták stb. Budapest.
1880. 8-rét.

XV.

Strassburg, 1494.

Michaelis de Hungaria Sermones predicabiles,
Strassburg 4°.

Negyedrétü 127 számozatlan levélből álló nyomtatvány,
góth izlésben két hasábon kiállítva. Egy-egy hasáb 34 sorból
áll. Signaturák következők: 2–5 + a–qu₁. A quaterniók 8
levelesek, a 2–5 kivételével, mely tíz leveles. Initialék a szöveg
ben nincsenek.

A levelek felső margóin nyomtatott felirások vannak, me-
lyek az egyes beszédeket jelzik, például »Sermo I. Sermo II.«
etc.; a nyomdász neve a colophonban nincs kitéve. A munka az
1a levélen a következő címlappal kezdődik:

»Sermones Michaelis de
vngaria predicabiles per
totum annum licet breues.«

A 2^a - 10^b levélen van a betűrendes mutató tábla, mely a 10^b levélen ekképen végződik »Explicit tabula tredecim sermonum.« A beszédek a 11^a levélen kezdődnek ezen felirattal: »Sermones|| tredecim vniuersales Ma-||gistri Michaelis de vnga-||ria incipiunt feliciter.|| Sequitur. humiliat. dominus||filius. voca. seruit. Stansmo||ritur. diligit. venit. ambula.||surge resurge.«|| Ezen felírás után jő a szerző: »Atentio magistri michae || lis de ungaria« kezdetű bevezetése. Az első beszéd ugyanezen levél 2. hasábján a 6. sorban kezdődik: »Sermo I.« etc. Az utolsó beszéd a 97^a levél 2. hasábján végződik: »Expliciunt, XIII. mate- || riarum sermones notabiles.« Közvetlenül ezután jön a Krisztus kínszenvedéseiről szóló beszéd e fölirattal: »Sermo deuotus de pas || sione domini nostri Jesu Christi.« A 105^b levél 2. hasábján véget érnek ezek s utánuk a 18. sorban más munka következik: »VGO DE|| vienna super illo Ge || nesis. 1.« bekezdéssel, mely a 112^a levél 2. hasábján véget ér.

A munka colophonja:

»Et sic est finis sit laus et
gloria trinis. Impressum
Argentine Anno domini. M.
CCCC. XCIII.«

A könyv fatáblába van kötve bőrháttal, de a hátulsó boríték le van vágva.

Maittaire I. p. 580, Panzer I. p. 52, 265. hibásan veszi foliának. Hain II. 1. p. 114. 9047.

XVI.

Bécs 1497.

Lucius Apuleius. Epitoma de mundo s. Cosmographia. Viennae, Johannes Winterburg. — in fol.

Kis ívrétű 6 számozatlan levélből álló nyomtatvány, mely gót majusc. és minusc. betűkkel van kiállítva. Egy-egy lapon 52 sor van. A signaturák ezek: A—A₁₁₁₁. Az initialék nincsenek befestve, hanem a nekik szánt helyek üresen vannak hagyva.

A munkának következő czíme van:

Lucij Apulei Platonici et Aristote-
lici philosophi Epitoma diuinum de
mundo Seu Cosmographia ductu
Conradi Celtis Impressum Vienne.

Kissé alább következnek a Sodal. litter. Danub. tagjainak
Celteshoz intézett üdvözlő versei, a ki az ingolstadti gymnasium-
ból Bécsbe hivatott az egyetemre. Felirata következő: »Episodia
Sodalitatis litterarie Danubiane ad Conradum Celten || dum a
norico gymnasio ad Uiennam Pannonie concesserat.« A társu-
latnak akkori tagjai következők voltak: Gracchus János, Olmüci
Ágoston, Milius Gyula, Mátyás király udvari orvosa, Cuspian
János, Stibor András, Stab János, Weitmyl Kristóf, Schmalcaldi
Sturlin, Balbus Jeromos, Scipio Bertalan, Schlechta János,
Neudecker György, Pinifer Erasmus, Tolophus János, Ulsen
Tivadar, Cuspidius Henrik, Bonomus Ferencz és Péter.

A költemény a 1^b levelen »Finis episodiorum sodalitatis ||
litterarie Danubiane« szavakkal végződik. A 2^a és 2^b levelet
Celtesnek Fusemann János és Gracchus Jánoshoz intézett levele
foglalja el; s felirata a következő: »Conradus Celtis Protucius
Triformis Philosophie Do || ctor. Imperatoriisque manibus Poeta
laureatus Joanni Fu || semanno Regio Senatori. et Joanni Gracco
Pierio protho || nothario Sodalitatis litterarie Danubiane principi-
bus S. P. D.« Ezen levélben C. elmondja, hogy a noricum¹⁾
gymnasiumból Bécsbe hivatván, azt hiszi, hogy előadásait leg-
alkalmasabban Apulejusnak művével kezdheti meg.

A levél kelte: »Wienne Kalendis Novembribus orbe nostro
christiano. 1497.

Apulejusnak műve a 3^a levélen kezdődik: »Lucii Apulei
Madaurensis Philosophi Platonici|| Cosmographia sive de mundo
ad Faustinum Incipit.« Végződik pedig a 6^b levélen ezen sza-
vakkal: »Finis Lucij Apulei de Mundo.«

Colophonja következőkép hangzik:

»Impressum per Joannem de hiberna arce
Haud procul a ripis Rhenanis
Et vrbe inuentrice et parente impressorie
Artis Mogunciaco feliciter.«

¹⁾ t. i. ingolstadti, nem pedig nürnbergi, mint Denis magyarázza.
Wien, Buchdr. etc. p. 9.

A munka bérbe van kötve, s Jancsó könyvtárából került az Akademiába.

Ezen munka a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Hogy Celles Apulejust már 1494-ben kiadta Memmingenben, mint azt *Hamburger Nachr. v. berühm. Schriftsteller* II. p. 348. állítja, Asbach szerint helytelen. Schweiger *Hdb. d. class. Bibliogr.* II. 1. p. 12. Erre vonatkozólag Ebert után czekek mondja: »An d. dial. inter discip. deplor. ruinam pop. Christ. fol. Memming. Kuee 1494 war d. Apulejus gebunden u. daraus wurde e. Apulejus v. 1494 gemacht.«

Schelhorn. *Amoen. lit.* I. p. 808–822. Schier. l. c. p. 17. Denis. *Wiens Buchdr. Gesch.* p. 9. Weszprémi. *Succ. medicor. Hung. Biogr. Cent.* I. Lps. 1774. p. 2. Denis *Suppl.* p. 420. 3562. Panzer. III. p. 525. 12. Ebert I. p. 79. 874. Hain I. 1. p. 155. 1321. *Kurz. Nachlese auf d. Felde d. ung. u. siebenb. Gesch.* I. p. 49. Aschbach l. c. II. p. 237. az episodiumot közli. u. o. 421–433. II. v. ö. Ábel J. legújabb munkáját: »A magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság.«

XVII.

Hagenau 1497.

Sermones de sanctis. Hagenau, Henricus Gran. 4°.

Negyedrétű, góth betűkkel 2 hasábban nyomtatott munka 376 számozatlan levéllel, melyek 2–3 + a–y, + A–Z₅ jegyekkel vannak megjelölve. Egy-egy hasáb 44 sorból áll. A quaterniók mind nyolcz levélből állnak a Z. kivételével, mely tiz leveles. Az initialék ki vannak festve. A levelek felső szélein nyomtatott felírások vannak, melyek a beszédek jelzik pl. »De sancto Stephano Sermo XIII.«

A munka az 1^a levélen czimlappal kezdődik:

»Sermones de sanctis peruti
les a quodam fratre hungaro
ordinis minorum de observantia
comportati Biga salutis inti
tlati feliciter incipiunt.«

A 2^a —4^b leveleken van az index, mely után az 5^a levélen a munka kezdődik ezen felirattal »Sermones per-|| utiles de

sanctis circulum anni Bi-||ge salutis intitulasi feliciter incipiunt.«
Zársorai a 376^a levél 2-dik hasábján olvashatók: Sermones per-
uiles de sanctis|| Biga salutis intitulasi, a quo || dam fratre hun-
garo In conuen|| tu Peshien. fratrum minorum de|| obseruancia
comportati. Impen || sis quoque et sumptibus prouidi || viri Jo-
hannis ryman per indu- || strium Henricum Gran in impe- || riali
oppido Hagenarv (sic!) inibi in || colam diligentissime impressi
ac || emendati Finiunt feliciter Anno || ab incarnatione domini
Millessimo || quaterque centesimo nonagesimo || septimo. vj. kal.
Augusti.

A könyv disznóbőrbe van kötve, s egykor Jancsó tulaj-
dona volt.

Maitt. I. p 632. Jöcher és Panzer I. p 449. 17. Michael de Hunga-
ria-t tartják e mű szerzőjéül, ugy szintén Hain II. 1. p. 115. 9054. A
»Könyvszemle« 1877 évf. 310. l. ezen munkának 1499-ki kiadása említettik
s ott Laskó Osvát pesti ferenczrendi zárdafőnök neveztetik a mű szerzőjéül
Szilády Áron szintén ezen véleményen van.

XVIII.

Hagenau 1499.

Pelbartus de Themeswar. Sermones de Sanctis
Hagenau, Henricus Gran. 1499. 4°.

A teljes munka két részből áll, pars hiemalis és pars aes-
tivalisból. Könyvtárunkban azonban csak a hiemalis rész van
meg, mely 237 negyedréttű levélből áll. A nyomás gót, a leve-
lek 2 hasábosok, s mindegyik hasábra 50 sor esik. Lapszámo-
zás, custosok hiányzanak. A signaturák a következők: 1—1111
+ a₂, — z₄ + aa — ff₄. A quaterniok egytől egyig 8 levelesek.
Az initialék vörössel vannak festve. Minden levél első lapjának
felső margóján felírás van, mely a beszéd sor számát jelzi, pl.
»Sermo XXV.« a 2-ik lapon pedig a miről a beszéd szól, pl.
»De sancto Stephano.«

A munka az 1^a levélen következő czimlappal kezdődik:

»Sermones pomerii fratris
Pelbarti de Themeswar di
ui ordinis sancti Francisci de
Sanctis incipiunt feliciter.«

A 3^a levéltől — 7^a -ig van az alphabetikus index, melynek végén »Finit Tabula huius partis || secundum ordinem alphabeti« szavak olvashatók. A 7^b és 8^a lapokat a beszédek jegyzéke foglalja el. A 8^b és 9^a levelek üresek. A 9^b levelen a prologus van. A beszédek a 10^a levél 1. hasábján kezdődnek e felirattal: »Incipit Po || merium sermonum de sanctis quo ad par || tem primam secundum hyemalem || etc.

A 237^a levél 2 hasábján véget ér ezen munka első része, s a következő háromsoros vers olvasható a befejező sorok után:

»Finit (!) pars prima Pomerij sermonum||de sanctis.||
 Finis est partis: laus christo gloria sanctis
 Amen sit cordis deo sit operis simul oris
 Bis septem actis ocdenis ter tribus annis.«

Az itt kiírt 1489. évszám nem vonatkozik a mű nyomtatására, hanem csak iratására, mert a II. részben, mely nálunk hiányzik, a colophonból megtudjuk, hogy 1499-ben Február 30-án Hagenauban Gran Henrik által nyomtatott, s így tévesen teszi Kurz könyvnyomtatási évét 1489-re.

Megjegyzem még, hogy a munkában a lapszéleken latin jegyzetek vannak, melyek több kézre vallanak. Legérdekesebb a 63^a levél alján lévő magyar jegyzet, mely a következő szavaknak fordítása: »Christus dominus sanctum martyrium Stephani decoravit precipue quadrupliciter.

Primo honore Christi formalis patientie
 Secundo honore principalis excellentie
 Tertio honore diuinalis apparentie
 Quarto honore angelicalis refulgentie.«

A fordítás miniummal van írva három sorból áll s így hangzik:

»Cristoshoz hasonló bekesegnek tistesegeuel
 Feyedelmi miltosagnak tistessegeuel
 Isteni ielenesnek tis. Angeli fenessegeuk. tis. tc.

Ezen fordítást illetőleg Kurz i. h. 55. lapján azt mondja, hogy közbeszúrások és jegyzetek, miután ép oly piros színűek, mint az initális betűk, magától a szerzőtől származnak, és egy újabb kiadáshoz készítették. S ebből azt következteti, hogy

ezen beszédek eredetileg magyar nyelven irattak. Szilády Áron (i. h. 64. l.) azonban kétségbe vonja ezen állítást.

Maitt. I. 694. Panzer I. p. 451. 29. Hain II. 2. p. 51. 12555. sz. Szilády Áron. Temesvári Pelbárt élete p. 56

XIX.

Hagenau. 1500.

Pelbartus de Themeswar. Sermones Pomerii quadragesimales Hagenau, Henricus Gran. 1500. in fol.

Kis ivrétű, góth betűvel 108 levélre nyomtatott munka. A nyomtatás két hasábos, s egy-egy hasábon 59 sor van. Lap-számozás, custosok hiányzanak. Signaturák a következők: a₂ — p₄. Az initialis betűk kékkel vagy vörös festékkel vannak színezve. A munka következő czimlappal kezdődik:

„Sermones Quadragesimales
Pomerij fratris Pelbarti de
Themeswar diui ordinis san-
cti Francisci incipiunt feliciter.“

A beszédek a 2^a levelen kezdődnek e felirattal: „In nomine domini no || strij iesu christi quadragesimalis pars ser- || monum Pomerij de penitentia et eius partibus: ac cor || requisitis et pertinentibus ad eandem.“

Végződik a 108^b levél második hasábján következő colophonnal:

„Sermones tripartiti Quadragesimales per fratrem || Pelbartum de Themeswar: professum diui || ordinis sancti Francisci comportati. Impres- || sique ac diligenter emendati expensis prouidi || Johannis Rynmann in imperiali oppido Ha- || genau per industriosum Henricum Gran Fi || niunt feliciter Anno salutis millesimo || quingentesimo. X. die mensis Julij.“

Panzer. IV. 332. p. 41. b. Hain. II. 2. p. 52. 12560. sz. Kurz. i. h. 1500. évi kiadást nem ismer. Szilády Á. i. h. p. 57.

ÖSNYOMTATVÁNYOK HELY ÉS ÉV MEGJELÖLÉSE NÉLKÜL.

XX.

Hely és év nélkül.

Aeneas Sylvius. Tractatus de puerorum educatione. 4°.

Negyedrétü 44 levélre gót betűkkel nyomtatott munka. Egy-egy lapon 27 sor van. Signatura, custosok, lapszámolás hiányzanak. Az initialék be vannak festve. A nyomtatás helye, éve és nyomdász neve nincs kitéve. A bibliographusok mindnyájan Ulricus Zell kölni nyomdász kiadványának tartják. Dibdin szerint a Crevenna Catalogue összeállítója a Cat. de la Vallière nyomán 1470-re teszi a munka megjelenését, a mit azonban Dibdin nem tart helyesnek.

A mű az 1^a levelen következő felirattal kezdődik: „Incipit Tractatulus per Eneam Silvium editus ad Regem Bohemie Ladislaum.“ Végződik a 44^a levélen; zársorai így hangzanak: „Explicit tractatulus per Eneam silvium editus ad Regem Bohemie Ladislaum.“

Aeneas e művet Vendel Gáspár, László nevelőjének kérésére írta, s nevelési szabályokat tárgyal benne.

Denis. Suppl. p. 664. 5912. Panzer. I. p. 325. 370. Serna Santander. III. p. 16. 18. Dibdin. III. p. 140. 598. Hain. I. 1. p. 25. 205. Pór Aeneas Sylv. Bdp. 1880. p. 341.

XXI.

Hely és év nélkül.

Aeneas Sylvius. Oratio de obedientia Friderici III. Imperatoris. 4°.

E munkát azért vettük fel a magyarországi vonatkozásuk közé, mert Magyarországra, mint a kereszténység védbástyájára gyakran vonatkozik.

Mindössze 5 kis negyedréti levélből áll, melyek sem lap-számmal, sem custossal, sem signaturával ellátva nincsenek. A nyomtatás gót, de a colophonban sem a nyomdász, sem a nyomda nem említetik s így nem határozhatjuk meg, hogy a munka hol látott napvilágot.

A beszéd az 1^a levélen kezdődik e felirattal: »Oratio Enee Silvij episcopi Senensis: coram Calixto || papa tertio de obedientia Frederici tertij imperatoris. || M. cccc. lv.«

Colophonja a munkának nincs, hanem a beszéd az 5^b levélen a 23. sorban következő szavakkal végződik: pie || tati videbitur latus exponemus. Deo gratias.«

Denis Suppl. p. 655. 5913. Panzer. II. p. 541. 803. Plancknak római műhelyéből származottnak tartja; úgyszintén Hain I. 1. p. 25. 208. Fischer. Typogr. Seltenheiten. III 128. l. egy kiadást ismeret, melyről a következőket mondja: »aller Wahrscheinlichkeit nach aus der Presse von Pannarz und Sweinheim. Was diese Rede sehr schätzbar macht ist, dass dieselbe hier unstreitig in der ersten Ausgabe erscheint. und soviel als ich jetzt habe auffinden können, nie weder abgedruckt wurde, weder besonders, noch in seinen Werken.« Ez azonban téves állítás, mert leveleinek 1481-ki nürnbergi kiadásában a 413. sz. alatt is meg van.

XXII.

Hely és év nélkül.

Johannes Langer de Bolkinhayn. Tractatus de censibus. 4°.

Negyedréten gót betűvel nyomtatott munka, 25 számozatlan levéllel. Signaturái a következők: a₁₁—c_v. Egy-egy lapon 34 sor van. Custosok hiányzanak. A nyomtatás helye, éve és a nyomdász neve nincsenek kitéve. A könyv marginalgokkal bir. Az iniálékat a miniator befestette, valamint a sorokat is miniummal huzta alá. A festés úgy látszik 1497. történt, mert a czimlapon ezen évszám van írva.

A munka az 1^a levelen kezdődik következő czimlappal:
»Tractatus de censibus sub
titulo reemptionis Johan
nis langer de Bolkinhayn.«

A 2^a levelet Langernek Georgius de Lapide-sweidnitzi királyi biztoshoz intézett ajánló levele foglalja el. A levél kelte:

»Ex Wratislavia octavo kalendas Septembris Anno domini Mcccc lxxxix.« A mű maga a 3^a levélen kezdődik ezen felirattal: »Ad Magnificum et Generosum dominum Georgium || de lapide dominum steynaue crossne etc. Regie Ma || jestatis per inferiorem Sleziam vicesgerentem Capita || neum in Sweidnitz ac Lusacie superioris Aduocatum || Tractatus de censibus sub titulo reempcionis Johan- || nis langer de bolkinhayn Incipit feliciter.«

Reánk nézve különös érdekléssel bir azon distichon, mely a könyv 24^b levelén olvasható s a mely így szól:

»Celsa tenens regni Vngariae Rex sceptrata Ma-
thias.«
Tunc codex presens spargitur ante foras.«

A könyv zársorai megfelelnek a 3^a levélen levő kezdőfeliratnak, csak az utolsó sorban áll »finit feliciter«. A 25^a levélen van az index, a következő felirattal: »Legales titulos nequies legere ab || breuiatos. Hic visum spargat lectio || lecta dabit.«

A munka nyomtatási helyére nézve a bibliographusok nincsenek egy véleményen. Hain, mainzi nyomtatványnak tartja, mely Petrus Schöffler nyomdájából került ki. Zapf azonban »Aelt. Buchdr. v. Mainz« című művében nem említi, de alig is lehet mainzi nyomtatvány. Valószínűbb Denis és Panzernek véleménye, kik megjegyzik: hogy vagy breslauer vagy brünni nyomtatvány. Ha a levél kelte mérvadó lehet, akkor én breslauer nyomtatványnak veszem, mert a levél Breslauból van keltezve, s a nyomtatás éve valószínűleg 1489. Ezen véleményemet megerősíti a következő ismertetés. Az Allg. deutsche Bibliothek 51. köt. 561. lapon ismertetve van az 1488-ban Brünnenben megjelent »de modo in iure studendi libellum« című munka, melyről a többi között ezt olvassuk: »csak egy évvel később, t. i. 1489-ben jelent meg a szomszéd Breslauban: Tractatus, etc. Tehát 1489. évre teszi a könyv nyomtatását. S nyomtatóul Baumgarten Conradot sejtí, »als der sein Glück in diesen Gegenden mehr als einmahl versucht hat.«

Jancsó, a könyv egykori tulajdonosa, a belső tiszta lapra következőket jegyezte: »Vidi Curei Annales gentis Silesiae Wittbg.

1571. pagina 209. ubi de Mathia Corvino leges is sequentia cum tractatu praesenti egregie cohaerentia: « Postremo etiam anno ante mortem voluit ex veris fontibus sibi ostendi, an usitati reditus, emti cum pacto de reverendo sint usurae. illisque modum coepit constituere: itaque in eam rem incubuit, ut ordinem Ecclesiasticum, qui ipsi repugnabat, graviter fuisset afflicturus, nisi interitus ipsius ea interrupisset. »

Ceterum libellus hic in fine Mathiam Corvinum extollens, ingentis est raritatis ut in nulla collectione rerum hungaricarum extat. »

XXIII.

Hely és év nélkül.

Legendae sanctorum regni Hungariae in fol.

Kis ivrétű gót betűkkel 35 levélre nyomtatott munka, a nyomtatás 2 hasábon foly, s egy-egy hasábon 45 sor van. Signaturák a következők: a₂—e₄. Inicialék a szövegben nincsenek, de a nekik szánt helyek üresen vannak hagyva. A levelek felső részén lévő felirások a beszédeket jelzik: pl. »De sancto Stephano rege.« A nyomtatás helye, éve és a nyomdász neve ismeretlenek.

A mű az 1^a levélen a következő címmel kezdődik: »Legende sanctorum regni hungarie in|| lombardica historia non contente.«

Az első legenda 2^a levelen »Sz. Albert«-ről szól: »Legenda sancti adalberti patroni|| huius regni.«

A mű 45^a lapig terjed, hol a következő zársorok olvashatók:

»Expliciunt legende sanctorum quorundam regni hungarie que in lombardica historia non continentur.«

A kötés ujabbkori barna bőr, diszes prézeléssel.

Pray, Panzer nem ismerik. Hain I. l. p. 251. 9996. Müller Die Incunab. d. Hermanst. Capell. Bibl. (Archiv f. Siebenb. Landeskunde, XIV. p. 324. 67.) Én a typosok után ítélve, straszburgi kiadásnak tartom.

XXIV.

Hely és év nélkül.

Johannes Franciscus Pavinis. Defensorium canonisationis St. Leopoldi.

Ezen munkának a magyarországi vonatkozást a sz. Lipót canonizációjáról a XV. században Pozsonyban folyt tárgyalások adják meg.

A munka negyedréiben gót betűkkel van nyomtatva 63 levélen, a hely, év és nyomda megnevezése nélkül. Lapszámozás custosok, initálék hiányzanak. Az initialis betűknek szánt helyek üresen vannak. A quaterniók a_1 — h_1 jegyekkel vannak jelezve. A quaterniók mind 8 levélből állanak.

A mű az 1^a levélen lévő czimlappal kezdődik, a mely következő:

»Defensorium Canonisationis Sancti Leopoldi.«

Az 1^b levélen fametszet van, mely Lipótot ábrázolja, baljában templomot, jobbjaiban pedig zászlót tartva. Alul szalagon »Sanctus Leopoldus dux austrie« olvasható. A négy sarokban pedig czimerek vannak. A mű a 2^a levélen ezen szavakkal kezdődik: »Emitte Lucem tuam et veritatem tuam domine etc.« A 62^b levélen vége szakad a munkának; a hol következő zár sorok olvashatók: »Finis relationis facte per reuerendum patrem dominum Jo || hannem franciscum de pavinis de padua sacre theologie || et iuris vtriusque doctorem Et causarum Sacri pallacii || apostolici auditorem Sanctissimi (!). D. N. Cappellanum al || terem ex tribus Cappellanis ad Summarium facien- || dum de processibus huiusmodi Canonizationis specialiter || deputatum.

A 63^a lapot a quaterniók registere foglalja el.

Jancsó a munka elején lévő lapra következő jegyzeteket irta: Előbb elmondván, hogy Wallaszky munkájában Mátyás korából három könyvtárt említ, így folytatja: »Bibliothecae autem ad Praepositum illius temporis Poseniensem Georgium Somberg spectantis, nec ille, nec alter quispiam scriptorum Hungaricorum mentionem iniecit. Ast memoriam litteraria hujusmodi supellectilis jam anno 1472. Posenii praexistentis servat praesens raris-

simus vixque cognitus Liber: »Defensorium Canonisationis S. Leopoldi« inscriptus, per Hieron. Pezium in Scriptoribus Rerum Austriacarum Tom: I. a columna 592—672. ex MSSto Mellinensi editus. — In hoc etenim libro pag: 14 diserte exprimitur Legatum Apostolicum Ponium (anno 1472) venisse, et in Bibliotheca Praeposito Poniensis (qui eotum Georgius Somberg, Cancellarius dein Academiae Poniensis fuit) cronicam quandam antiquissimam depositiones 200. fere testium juratas de Miraculis B. B. Leopoldi complexam reperisse. — Liber proinde hic velut unicum idque coevum pro Historia litterarie Hungariae relate ad dicta tempora super eo documentum: quod Ponium etiam praeter Bibliothecas per Wallaszkyum recensitas una extiterit, in collectione Rerum hungaricarum condignum meretur locum.«

Ezen állítások némelyikét az újabb kutatások megdöntötték.

P a n z e r IV. p. 404. 17. felhozott példánynál megjegyzi, hogy »Padua Joh. Petri« műhelyéből került ki. H a i n pedig II. 2. p. 48. 12535 zárjel közt « Romae, Georg Hierolt» említi.

XXV.

É v n é l k ü l .

Pelbartus de Temesvár. Sermones Pomerii de tempore. Lyon, s. a. Joannes Cleyne. — 4°.

A mű 2 részből áll. Az első rész »Pars hyemalis« 193 számozatlan levélből áll; a második »Pars aestivalis«-nak levélszáma 147 szmzlan. A nyomtatás gót minusculákkal foly két hasámban. Egy-egy hasábon 53 sor van. A nyomtatás éve nincs kitéve. Signaturák a következők az I. részben: aa₁₁—77₁₁₁₁; a II. részben aaa—SSSVI. A quaterniok nyolclevelűek az aa, cc és SSS. jegyűek kivételével, melyek tíz levélből állnak. A levelek felső margóin lévő felírások az egyes beszédek jelzik: pl. »Dominica Septuagesime« Sermo XXXVII. A mű virágos initialékkal van díszítve.

A könyvek czimlapja az 1^a levelen van, mely így hangzik: »Pomerium Sermonum || De Tempore. || Pars Hyemalis || Per

Religiosum et deuotum Patrem: litterarum diuinarum Professo-
rem exi- || mijssimum: fratrem Pelbartum de The- || messvar
Ordinis Minorum e obseruan || tia accuratissime christi fidelibus
sertum.« Ez után a 2^a levelen következik az index ezen fel-
irattal: »In nomine domini Je- || su incipit Tabula de materijs«
etc. a 9^a levelen végződik: »Finit Tabula iuxta ordinem domi-
nicarum: et || Sermonum in hac parte Pascali.« A 9^b levelet az
előszó foglalja el.

A beszédek maguk a 10^a levél 1. hasábján kezdődnek egy
21 sorból álló felirattal; melynek kezdő szavai ezek: »In nomine
domini. pro || sequentibus sermonibus dominice prime de ad-||uentu
scribe.« etc.

Az első rész zársorai a 193^b levelen olvashatók: »Finita
tertia pars huius operis scilicet || Pascalis sermonum Pomerij ad
lau- || dem dei et domini Jesu: cui sit honor || et gloria in secula
seculorum. Amen. || Sequitur pars Estiualis Ser || monum Pomerij
de tempore.«

A II. rész czimlapján »De tempore« helyett »De sanctis«
van nyomtatva. Czime ez: »Pomerium Sermonum || De Sanctis
|| Pars Estiualis.« A 2^a levéltől a 8^a levélig terjed az index, a
8^b levél üres. A beszédek a 9^a levélen kezdődnek.

Az egész munkára szóló colophon a II. rész 147^b lapján van
s így hangzik: »Sermones Pomerij de Tempore comporta || ti per
fratrem Pelbartum de Themessvar: pro- || fessum diuini ordinis
sancti Francisci professum || collecti. Impressum Lugduni per
Honestum || virum Joannem Cleyn impressorie artis ma- || gistrum
optatum finem sortiuntur.

Panzer, Hain nem ismerik. Szilády Á. i. h. p. 57.

Ezzel a M. T.-Akadémia könyvtárában levő magyarországi
vonatkozású ősnymtatványok ismertetését befejeztük.